

<https://doi.org/10.18485/primling.2020.21.8>
821.111(71).09 Etvud M.
Originalni naučni rad
Primljen: 12.07.2020
Prihvaćen: 18.09.2020

Vana Žigon

Univerzitet u Beogradu
Filološki fakultet

KONTEKST I METADISKURS U DELU SLUŠKINJINA PRIČA MARGARET ETVUD

Sažetak: U radu analiziramo na koji način su povezani društveni i ideološki kontekst sa stavovima o jeziku koji se iskazuju u tekstu romana *Sluškinjina priča* Margaret Ervud. S obzirom da je jedno od osnovnih obeležja uspostavljenog poretka u kome izrazitu polarizovanost društva na slojeve potlačenih Sluškinja i vladajućih Komandanata podržavaju nametnuti modeli komunikacije, pretpostavka je da se o jeziku može naći niz metalingvističkih iskaza autorke, što je i potvrđeno. Funkcionalnost tih iskaza, od implicitnih do eksplicitnih, ogleda se u nizu opaski o verbalnoj i neverbalnoj komunikaciji, načinu na koji likovi u delu govore i misle o jeziku i govoru, iskazujući moć reči, pokreta i načina govora u kreiranju konteksta distopijske države Gilead.

Ključne reči: komunikacija, jezik, državni sistem, metalingvistika, Sluškinjina priča, Margaret Etvud

UVOD

Jezik kao sredstvo komunikacije igra važnu ulogu u oblikovanju jedne individue, društva i kulture. To je deo ljudske prirode. Kako kaže M. Tomasello „the members of a cultural group coordinate with one another in the context of self created cooperative structures such as conventions (including linguistic conventions), norms, and institutions, and they relate to one another based on cooperative motives such as trust, commitment, and fairness“, a ovakva koordinacija među članovima društva je „koordinativna dimenzija“ jedne kulture. Kultura ima i „transmitivnu“ dimenziju: „Diachronically, the members of a cultural group pass along skills and

knowledge to succeeding generations via cooperative processes of cultural learning, such as active instruction and conformist learning, resulting in a kind of ‘ratchet effect’ in which cultural practices and products (including conventions, norms, and institutions) evolve, perhaps ‘improve,’ over historical time“ (Tomasello, 2019:3-4). Drugi, poput M. Fukoa, iako takođe smatraju da je jezik „the means by which an individual is initiated into society“. (Foucault, 2005:179) ističu da je jezik i sredstvo dominacije. Treba imati u vidu da se diskurs razlikuje u zavisnosti od konteksta, osobe, i vrste odnosa moći između govornika i sagovornika. Kada pričamo o moći koju diskurs može da ima, najpre treba razumeti kako ta moć deluje. Možemo je definisati kao *neličnu društvenu moć* (Miller, 1990:122), onu koju poseduju određene institucije ili društvene grupe. Međutim, Fuko dodaje da ta moć „is not to be taken to be a phenomenon of one individual’s consolidated and homogeneous domination over others, or that of one group or class over others. [...] Power must be analysed as something which circulates, or rather as something which only functions in the form of a chain. It is never localised here or there, never in anybody’s hands“ (Foucault, 1980:98). Takva moć ima tendenciju da „normalizuje“ individuu kako bi ona mogla da se uklopi u strukturu društva ili institucije tako što će je svrstati u određenu kategoriju i time je lakše kontrolisati, pa čak i izgraditi. Nelična društvena moć je stečena vremenom u institucijama i dotadašnjim društvenim praksama. Naravno, treba uzeti u obzir da nije svaki konformizam prema društvu ili instituciji prinuda, nekad je to rezultat međusobne dobrobiti.

Za našu analizu, korisno je prisetiti se i analogije koju F. De Sosir pravi između jezika i šaha. Po njemu, i jezik i igra šaha su sistem koji ima svoja pravila. Ako zamenimo supstancu elemenata, to ne poništava sistem, ali ako promenimo odnose ili smanjimo broj elemenata, to je duboka promena: „Si je remplace des pièces de bois par des pièces d’ivoire, le changement est indifférent pour le système : mais si je diminue ou augmente le nombre des pièces, ce changement-là atteint profondément la « grammaire » du jeu“ (F. De Saussure, 2005:28).

Polazeći od ovih stavova, jezika kao bitne kulturne komponente jednog društva i mogućnosti manipulacije društvom pomoću jezika, i sredstvima manipulacije, postavili smo cilj u ovom radu da pokažemo kako je Margaret Etvud u svom delu *Sluškinjina priča* prikazala kako jedno društvo koristi jezik kao sredstvo za iskazivanje moći imajući za cilj totalnu kontrolu nad ljudskim umom i njegovim izborom. Etvudova kroz svoje

delo pokazuje da je jezik bezgranično sredstvo koje jedna individua ne može da iskoristi jer uvek mora da bude na oprezu šta komunicira, pošto postoje pravila koja se ne smeju prekršiti. Sistem moći u Gileadu je morao da ulije svoje principe i doktrine u društvo na taj način da individue pomisle da imaju slobodu izbora, dok je u stvarnosti zapravo nemaju. Pojedincimogu da biraju reči koje će izgovoriti, ali treba uzeti u obzir da je i taj izbor reči posledica političkog i kulturološkog konteksta i ograničenja koji igraju ključnu ulogu u formiranju individue i društva. Etvudova odlazi korak dalje oduzimajući i moć izbora reči Sluškinjama koje se protiv toga bore šaputanjem i tajnim kodovima. U delu *Sluškinjina priča* nastaje revolt potlačenih individua koje formiraju svoj tajni jezik koristeći šapate, kodove i govor tela, i stvarajući svoj sistem unutar represivnog društvenog sistema države Gilead.

Otuda je posebno interesantno fokusirati se na jezik o jeziku, ili drugim rečima, na metalingvističke delove teksta *Sluškinjine priče*. Metajezik je prisutan u različitim tipovima diskursa i često mu je osnovna funkcija da pomaže u komunikaciji i da razjasni nedoumice koje sagovornici mogu imati. No, različiti metalingvistički iskazi ili elementi unutar književnih dela takođe zaslužuju pažnju jer mogu doprineti u stvaranju sveta i konteksta u tekstu književnog dela (Rabkin, 1979; Masters, 2012). Stoga ćemo našu analizu metajezika *Sluškinjine priče* prvo posvetiti uopšte novostvorenim pravilima jezika i sveta Gileada, a u drugom delu analizi određenih metalingvističkih iskaza o rečima, značenju i diskursu.

JEZIČKA „PRAVILA“ GILEADA

Ograničavanje jezika u državi Gilead

U novoj državi Gilead, jezik ima izuzetno važnu ulogu ustvaranju i održavanju poretka, u igri kontrole i dominacije nad društvom, ali i u pružanju otpora. Prema Fukou, jezik ne samo da može da kontroliše, već može i da zadre prava individue (Foucault, 2005:168). U novonastalom sistemu, jezik podleže novim pravilima. On nije svima jednako dostupan, a različite grupe ne smeju da ga koriste na isti način. Postoje dve društvene grupe – muška i ženska, koje su dalje podeljene u podgrupe.

Sluškinje, najpotlačenija grupau Gileadu, generalno nemaju pravo da koriste jezik, čak je i razmišljanje opasno jer, kako protagonistkinja Ofred kaže: „*There’s a lot that doesn’t bear thinking about. Thinking can*

hurt your chances, and I intend to last“ (HT, 17). Sluškinje imaju svoju utvrđenu ulogu u društvu koja bi mogla biti ugrožena ukoliko bi međusobno komunicirale, stoga im je zabranjeno da govore i slobodno pričaju jedna sa drugom dok ispunjavaju svoje društvene obaveze. Međutim one pronalaze način da nešto od jezika iskoriste kako bi komunicirale, pa su tako naučile da *„whisper almost without sound“* (HT, 14).

Najdominantnija, ona grupa koja ima najviše prava da barata jezikom, kako pisanim, tako i usmenim su Komandanti, ali ni oni nemaju potpunu slobodu da razgovaraju sa svima. Komandant Fredce prekršiti nametnuta pravila i koristiti popularnu igru građenja reči „Skrabl“ da bi komunicirao sa svojom sluškinjom Ofred, pripadnicom najpotlačenije grupe stanovnika Gileada. Kršenjem pravila Gileada, i Komandant i Sluškinja osvajaju delić slobode. Komandantuje na taj način omogućena razmenu reči sa ženskom osobom, a Sluškinji čitanje i pisanje, radnje koja su joj strogo zabranjene.

Ipak, i u tako uspostavljenom sistemu komunikacije, jezik i govoru su nužni za uspostavljanje samog poretka. Serena Džoj i Tetke su ženski likovi kojima je govor potreban da bi nametnule ideologiju društvenog sistema Gileada celom društvu. Žena komandanta, a samim time pripadnica počasnog društvenog položaja žene, Serena Džoj, je pre uspostavljanja novog sistema bila zastupnik vrednosti države Gilead:

„Her speeches were about the sanctity of the home, about how women should stay home. Serena Joy didn't do this herself, she made speeches instead, but she presented this failure of hers as a sacrifice she was making for the good of all“ (HT, 55).

Dakle, iako se radi ideološkog cilja pojavljuje kao govoreća individua, ta ista Serena završava kao rob svojih reči. Uspostavljanjem hijerarhije u društvu ona gubi moć i sama postaje žrtva sistema, nema pravo na jezik i postaje *„speechless“* (HT, 56). Iz ovog primera možemo zaključiti da jezik najpresluži za ideološku manipulaciju, a zatim da bezdušno zatoči individue u svoj novi ograničavajući svet. U romanu, Serena je predstavnik ideološke manipulacije, a Tetke iz Crvenog centra njeni čuvari i posrednici. Pošto je jezik jedini put kojim možemo da naložimo i navedemo individue da prisvoje ideologiju jednog sistema, Tetke uspevaju da „normalizuju“ Sluškinje, namećući im prihvaćenu ideologiju društva. One ih uče novom govoru i novim jezičkim pravilima Gileada. U Gileadu, in-

dividua ima opciju da učestvuje i bude deo sistema kao potpuno poslušna jedinka, ili da bude prognana i osuđena na smrt, obešena na Zidu kao primer poslediceukoliko seneusaglasila sa sistemom. Konstantnim ponavljanjem i učenjem novih jezički dozvoljenih sredstava uspostavlja se novi sistem i ideologija. Junakinja Ofred je neminovno pristala da bude ćutljivi „*birthmobile*“ (HT, 31), i ona opisuje razlog svog ćutanja:

„I nod, but donot answer with my voice. He isn't supposed to speak tome. Of course some of them will try, said Aunt Lydia. All flesh is weak. Allflesh is grass, I corrected her in my head. They can't help it, she said, Godmade them that way but He did not make you that way. He made youdifferent. It's up to you to set the boundaries. Later you will be thanked“ (HT, 55).

Ovde se vidi kako Tetke moraju odstupiti od „negovorenja“ da bi mogle isti nametnuti drugima: ako im se neko obrati, to je znak slabosti, a ako Ofred progovori, to je „njena“ greška, a ne krivica poretka u Gileadu.

Međutim, represiju možemo trpeti samo donekle, pa Etvudova prikazuje i odgovor na ideologiju društva u kojoj su potlačene žene, iako pokorne, kršile pravila sistema, i na taj način pokušale da ga sruše. To čine upravo u okvirima svedenosti na lutke i krdo, one koje po svojoj prirodi nemaju moć govora, koje ćemo dalje navesti.

Lutke, krdo i minimalizam – ograničeni govor potlačenih

Etvudova koristi lutku kao simbol potlačenosti u državi Gilead. Lutka nema moć govora i ne može da koristi jezik kako bi komunicirala. Uloga Sluškinje je da bude kao lutka, pa joj je samim time i govor ograničen. One imaju pravo da se pozdrave i da primete očigledne stvari, kao što je vreme: „*Blessed be the Fruit*“ – „*May the Lord open*“ (HT, 29) predstavlja pozdravljanje, a „*Under His Eye*“ – „*Under His Eye*“ (HT, 54) opraštanje. Kao takve, Sluškinje su zatočene u smanjenom broju izraza koje mogu upotrebiti u tačno definisanim lingvističkim strukturama. I ne samo to, one čak i imaju „*voice of a monotone, voice of a doll*“ (HT, 26).

Drugi značajan simbol koji se prožima kroz delo *Sluškinjina priča* je simbol pripitomljenog krda. U Crvenom centru Tetke na noćnoj straži imaju „*electric cattle prods*“ (HT, 14) kojima bi ukrotile Sluškinju koja bi pokušala da pobegne iz centra. Takođe kostim koji je pripadao Sluš-

kinjama se opisuje kao „*skirt is ankle-length, full, gathered to a flat yoke that extends over the breasts*“ (HT, 18), budući da je „*yoke*“ jaram, drvena greda koja spaja dve krave. Ovaj simbol je prikaz snižene neverbalne komunikacije koja umanjuje vrednost Sluškinja kao ljudskih bića jer ih poistovećuje sa nesvesnim životinjama. Kao i životinje, Sluškinje su žigosane tetovažom na članku, i tako označene pisanim jezikom: „*He stops at the foot, his fingers encircling the ankle, briefly, like a bracelet, where the tattoo is, a Braille he can read, a cattle-brand. It means ownership*“ (HT, 266).

Podređene individue su učene minimalizmu, gde predmeti imaju samo jednu funkciju kako ne bi stimulisale svoje misli i maštu. Tako, čak i najbanalniji predmeti, poput ‘kreveta’, mogu imati samo jednu svrhu, samo jednoznačnost, u slučaju ‘kreveta’ to je spavanje. Sluškinje nikako ne bi smele da se izgube u carstvu svojih misli jer ako je moć mašte pokrenuta, one će imati ulaznicu u zabranjeno carstvo jezika koje može da ukaljanametnutu ideologiju: „*A bed. Single, mattress medium-hard, covered with a flocked white spread. Nothing takes place in the bed but sleep; or no sleep. I try not to think too much...Thinking can hurt your chances, and I intend to last*” (HT, 17).

Tajna komunikacija i pripovedanje – odgovor na tlačenje

Iako je Sluškinjama oduzeta moć komuniciranja, čitanja i korišćenja jezika, one su stvorile novi sistem upotrebljavajući sredstva sa periferije jezika kako bi iskazale svoje misli – kroz iseckane jezičke segmente koji su postajali tajni kod i kroz govor tela.

Najpre treba pomenuti da su žene napravile tajne grupe kao podršku jedne drugima. Da bi se Sluškinja priključila toj grupi morala je da prođe određene testove kako bi dokazala da nije izdajica i deo represivnog sistema. Takve provere su se radile sa velikim oprezom jer su mogle da odajudrugu Sluškinju koja je pripadala toj grupi, i čija sudbina bi zbog toga bila fatalna. Još na početku dela *Sluškinjina priča*, dve junakinje Ofred i Ofglen procenjuju jedna drugui upotrebljavaju izraz „*Mayday*“, kao ključni jezički izraz, tajni kod kojim se poziva u organizaciju žena koje se bore protiv represivnog sistema. Ofglen se obraća svojoj saputnici Ofred rečenicom „*It's a beautiful May day*” (HT, 53), a kasnije to isto upotrebljava Ofred u obraćanju novoj Sluškinji koju je upoznala:

„I've only know her since May.' I say. I can feel my skin growing hot, my heart speeding up. This is tricky. For one thing, it's a lie. And how do I get from there to the next vital word? 'Around the first of May I think it was. What they used to call May Day'" (HT, 296).

Potlačenim sluškinjama, jezičko sredstvo postaje i „*clipped whispers*“:

„After this ritual viewing we continue on our way, heading as usual for some open space we can cross, so we can talk. If you can call it talking, these clipped whispers, projected through the funnels of our white wings. It's more like a telegram, a verbal semaphore. Amputated speech“ (HT,211).

Iako je to ograničeni govor, čiju ograničenost naglašavaju nekolike metafore koje slede: *telegram*, *semaphore*, *amputated*, *Sluškinje* su naučile da ga doziraju u toj meri da i i unutar njega stvaraju nova značenja: „Ofglen is giving up on me. She whispers less, talks more about the weather“ (HT, 283). Činjenica da Ofglen manje šapuće, a više razgovara o dozvoljenim temama, tumači se kao signalda se udaljava od borbe protiv tlačenja.

Možda najbitniji element u *Sluškinjinoj priči*, po kojoj je roman i dobio ime je čin pripovedanja. Sam govor kao i pričanje priče podrazumeva slušaoca/čitaoca koji mora da čuje tu priču, pa je poznata rečenica iz dela: „Because I'm telling you this story I will your existence. I tell, therefore you are“ (HT, 279), što je analogna konstrukcija poznatom paronimijskom iskazu *Cogito, ergo sum*. Na kraju krajeva, prava borba između dominantnog i podređenog jezika počinje kada Ofred reši da podeli dogodovštine iz svog života sa nama, njenim slušaocima. Kao pripovedač, Ofred je zapravo propovednik koji izaziva ceo sistem moći države Gilead. Ona nažalost nije imala snage da sruši dominantni diskurs nametnut od strane režima i usađene ideologije, ali daje sebi i svome slušaocu šansu da se kritički osvrnu na taj režim i način na koji on upravlja individuama. Njen narativ opisuje zatečenost žena i muškaraca u političkom diskursu koje ta politika koristi u svoje maliciozne svrhe. Kako Fuko objašnjava, ne postoji jedna individua koja upravlja režimom, već se moć crpi iz raznih društvenih i političkih odnosa. Ofredin narativ pruža slušaocu sazna-

nje skrivenih istina jednog društva, koje može da ima lekovite moći, te je sam narativ šansapotlačenom jeziku da ipak preživi i posluži kao sredstvo za oslobađanje potlačenih.

METALINGVISTIČKI ISKAZI O REČIMA I ZNAČENJU

Neologizmi

Delo Sluškinjina priča, u ovakvo postavljenom društvenom, kulturološkom i lingvističkom kontekstu, bogato je metalingvističkim razmišljanjem o jeziku iz koga ćemo izdvojiti pojedine postupke kojima se služi Margaret Etvud. Pored već pomenutih „novih“ izraza pripozdravljanju koje Sluškinje mogu da koriste, novi poredak u Gileadu zahteva i druge novine, pa se takodaju nova imena Sluškinjama, a prethodna im se zabranjuju. U delu ne saznajemo uvek njihova prava imena. Sluškinjama je određeno ime prema imenu njihovog Komandanta. Protagonistkinja je dobila ime „*Offred*“ jer se njen Komandant zove „*Fred*“, „*Ofglen*“ je dobila ime po Komandantu „*Glen*“-u, a „*Ofwarren*“ po „*Warren*“-u. Sluškinje nisu imale 'svoja', lična imena, već im je ime bilo formirano genitivnom konstrukcijom „pripadanja“, od predloga *of* i imena Komandanta. Sluškinjina imena nisu bitna jer su po novom društvenom poretku one zamenljive, pa takoće svaka nova Sluškinja dobiti isto ime od Komandanta kome služe: „... *says the new, treacherous Ofglen*“ (HT, 297).

Drugi tip neologizama predstavljaju fraze, poput: „*Nolite te bastardes carborundorum*“ (HT,62), inspirisane latinskim jezikom koja ima značenje „*don't let the bastardes grind you down*“ (HT,197). Interesantna činjenica je da neologizme stvaraju muški članovi društva, oni koji su u romanu stvorili i novi društveni poredak. „*Nolite te bastardes carborundorum*“ je fraza koju je osmislio Komandant Fred u svojim dečaćkim danima praveći šalu od latinskog jezika. Možemo reći da kao što su savremeni jezici porazili latinski jezik, tako i nove reči, fraze, pa i ceo novi lingvistički sistem državnog sistema Gilead, poražavaju jezik koji je obilovao društvenim vrednostima koje se sada ne smeju verbalizovati. Iz tog razloga standardni jezik države Gilead zahteva nove reči. Kako bi se sprečila komunikacija između žena, postavljena su pravila u kojima Sluškinje i Marte ne smeju da se zbližavaju: „*The Marthas are not supposed to fraternize with us*“ (HT, 21). Etvudova preko protagonistkinjinih misli

gradi novu reč koja ima prilagođeno značenje da bi naglasila žensku notu druženja – „*sororize*“ (HT, 21), ali i nju smišlja muški lik, Luk, protagonista i njegovog muža iz prethodnog života.

Vraćanje arhaizama

Pored neologizama, Etvudova govori i o zastarelim rečima, rečima koje su u savremenom dobu Gileada van upotrebe. Jedan od primera je reč „*zilch*“ koja u arhaičnoj upotrebi nosi značenje osobe koje je bezvredna. U petom poglavlju se pojavljuje reč „*Humungous, word of my childhood*“ (HT, 37) koja se koristila za opisivanje nečeg ogromnog, zatim reč „*swoon*“ koja je u pre-gileadsko, staro vreme bila jako zastupljena i koristila se da se opiše čin padanja u nesvestdama u korsetima pred zgodnim muškarcima. Etvudova ovu reč koristi kako bi opisala lepotu prirode, onu koja se odupire svim novim društvenim ustrojstvima:

„Whatever is silenced will clamour to be heard, though silently. A Tennyson garden, heavy with scent, languid; the return of the word swoon. Light pours down upon it from the sun, true, but also heat rises, from the flowers themselves, you can feel it: like holding your hand an inch above an arm, a shoulder. It breathes, in the warmth, breathing itself in. To walk through it in these days, of peonies, of inks and carnations, makes my head swim” (HT, 161).

Možemo zaključiti da se ovim postupkom, iskazivanjem prisnih osećanja prema „zastarelim“ rečima, Etvudova simbolično podseća na neka stara, dobra vremena, pre-gileadska. To je takođe ibunt potlačenih protiv nametnutog dominantnog jezika.

Polisemičnost i fleksibilnost jezika

Ne jednom u svom delu, junakinje u *Sluškinjinoj priči* razmišljaju o polisemičnosti reči i izraza u jeziku. Kao što reč *bed* ne može da označi stvar koja ima samu jednu funkciju, pa tako i samo jedno značenje, tako i druge, na prvi pogled jednostavne i česte reči, nisu nikako jednoznačne:

„I sit in the chair and think about the word chair. It can also mean the leader of a meeting. It can also mean a mode of execution.

It is the first syllable in charity. It is the French word for flesh. None of these facts has any connection with the others. These are the kinds of litanies I use, to compose myself (HT, 120).

I zaista, četiri rečenice u kojima govori o još dva sasvim drukčija značenja iste reči, pa zvučnom poklapanju sa prvim slogom sasvim druge reči, i homonimnom odnosu sa francuskom rečju za telo, zaista zvuče kao deo neke molitve, tužbalice.

Iako u državi Gilead nema prostora za polisemiju kada su reči u pitanju, neverbalna komunikacija ipak nije podlegla takvoj kontroli. Ofglen se našla zbunjena prilikom prvog susreta sa svojim komandantom jer nije mogla da dešifruje njegov postupak:

„I stop, he pauses, I can't see his face, he's looking at me, what does he want? But then he moves forward again, steps to the side to avoid touching me, inclines his head, is gone. Something has been shown to me, but what is it? Like the flag of an unknown country, seen for an instant above a curve of hill, it could mean attack, it could mean parley, it could mean the edge of something, a territory“ (HT, 59).

Štaviše, borba Gileada za minimalizam: jedna stvar, jedna reč, jedno značenje, i jednostavnost stvara suprotan efekat, jer kako Ofglen kaže:

„It's impossible to say a thing exactly the way it was, because what you say can never be exact, you always have to leave something out, there are too many parts, sides, crosscurrents, nuances; too many gestures, which could mean this or that, too many shapes which can never be fully described, too many flavours, in the air or on the tongue, half-colours, too many“ (HT, 144).

Vidimo da je višeznačnost i fleksibilnost jezika shvaćena kao suština jezika, a implicitno i osnova slobode pojedinca koju je ukinuta ideološkim poretom u državi Gilead – jer je to jedina prava istina o svetu koja je poništena, a ustvari ju je nemoguće poništiti.

Diksurs kao simbol građenja individue

Na nekoliko primera vidimo i simboliku jezika kao sredstva za stvaranje i ostvarivanje ličnosti pojedinca. Čak i kada piše ili priča priču nepoznatom, autor se uvek obraća nekom:

„You don't tell a story only to yourself. There's always someone else. Even when there is no one. A story is like a letter. Dear You, I'll say. Just you, without a name. Attaching a name attaches you to the world of fact, which is riskier, more hazardous: who knows what the chances are out there, of survival, yours? I will say you, you, like an old love song. You can mean more than one. You can mean thousands. I'm not in any immediate danger, I'll say to you. I'll pretend you can hear me. But it's no good, because I know you can't“ (HT, 49-50).

Deiksa *you* je bolja od nekog pojedinačnog imena u obraćanju, jer ko god da čita ili sluša priču jeste potencijalni sagovornik. Upravo ta pragmatika polisemičnosti lične zamenice drugog lica je i način da junakinja ostvari i izgradi i svoju priču, ali i mrežu odnosa sa drugima.

Žena po svojoj prirodi želi da bude sređena i lepa. U represivnom sistemu države Gilead, Sluškinjama je pored brojnih pomenutih zabrana, takođe bilo zabranjeno da se doteruju i brinu o svom izgledu. Ne samo da je društveni poredak trovao dušu individua, ponajviše Sluškinja, već im je i zabranjivao da neguju svoje telo. Ideologija Gileada kao da je želela da podstakne totalnu destrukciju ženske individue koristeći se suprotnom filozofijom latinske izreke *Mens sana in corpore sano*. Naravno, Sluškinje su i na ovu represiju sistema našle odgovarajući odgovor – krile su puter koji su dobijale za doručak kako bi od njega napravile kremu za negu kože. Pošto su kršile sva pravila sistema, morale su da budu sabrane kako ne bi odale svoju neposlušnost i opiranje, a kao takve opstale i izbegle pogubnu sudbinu. Ofred svoje psihičko stanje upoređuje sa govorom. Naime, bilo da se piše neki naučni rad, roman ili pesničko delo, uvek postoje elementikoje treba uklopiti, srediti odgovarajućim redosledom, pa “blokove” dužeg teksta što bolje urediti, a onda više puta revidirati i reformulisati. Takose u ovom delu način viđenja i sređivanje pojedinca poredi sa govorom:

*„I crumple up the rest of the napkin: no one, surely, will bother to smooth it out, to check if any is missing. I will use the butter later tonight. It would not do, this evening, to smell of butter. I wait. I compose myself. My self is a thing I must now compose, as one composes a **speech**. What I must present is a made thing, not something born“ (HT,76).*

Eksplicitno poređenje fizičkog i implicitnog duhovnog ostvarivanja sa 'sastavljanjem' govora predstavlja još jedan primer analogije između shvatanja suštine jezika i njegove suštinske važnosti u životu pojedinca i društva.

ZAKLJUČAK

Uloga jezika u stvaranju društva i pojedinca je značajno istaknuta u delu Margaret Etvud. Ona kroz svoje delo *Sluškinjina priča* pokazuje svojim čitaocima da se u današnje vreme jezik vrlo lako koristi kako bi se usadile ideologije i kao takve, kontrolisale jedno društvo. Možda nije slučajno da se baš u ovo doba, doba kontrole medija i masovne medijske manipulacije, Etvudina književnost jako ceni i proučava.

Književnici poput Margaret Etvud opisuju distopijsku budućnost koja nas je možda već i dočekala, ona u kojoj globalistička politika upravljala našim životima. Ona prikazuju društvo u kome su ljudi obeležavani i sortirani u kategorije kao pripitomljeno krdo, nemoćno da se odbrani. U svom intervjuu za *Njujork tajms*, Margaret Etvud objašnjava da je glavna tema njenog romana *Sluškinjina pričazapravo* prikaz stvarnosti u kojoj se odvija „[...] studija moći, način na koji se ta moć koristi i kako izobličiti ljude koji žive pod takvim režimom“ (Rothstein, 1986). Ali takođe u svetu u kome smo ograničeni i ustrojeni može da se desi da se rodi jezik koji će se burno suprotstaviti režimu i navesti ljude da dobro razmotre koje nam je vrednosti nametnula organizovana ideologija.

Literatura

- Atwood, M. (1996) *The Handmaid's Tale*. Vintage Books: London
- Foucault, M. (1980) *Power/Knowledge*. Ed. Colin Gordon. Pantheon Books, New York
- Foucault, M. (2005) *The Will to Truth*. Ed. Alan, Sheridan. London and New York: Routledge
- Masters, J.J.(2012)Metalinguistic Discourse in the Contemporary Apocalyptic Novel,Lit: Literature Interpretation Theory,23:2,113-118.
- Miller, S. (1990) Foucault on Discourse and Power. In *A Journal of Social and Political Theory*, No. 76 (pp. 115-125). Berghahn Books
- Rabkin, E., 1979, Metalinguistics and Science Fiction, *Critical Inquiry*, 6/1, 79-9
- Rothstein, M. (1986, februar 17). *No Balm in Gilead for Margaret Atwood*. Preuzeto septembar 2020 sa The New York Times: <https://movies2.nytimes.com/books/00/09/03/specials/atwood-gilead.html>
- Saussure, F. (2005). *Le cours de linguistique générale*, Genève:Arbre d'Or
- Tomasello, M. (2019), *Becoming human: a theory of ontogeny*. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.

Vana Žigon

CONTEXT AND METADISOURS IN *THE HANDMAID'S TALE* BY MARAGRET ATWOOD

Summary: One of the ways social and ideological aspects of the relationship between an individual and society in *The Handmaid's tale* by Margaret Atwood is presented through the metalinguistics expressed in its discourse. The oppression in the new dystopian society is reflected through „new linguistic rules“, limiting the possibilities for communication, especially for the oppressed women. These newly imposed linguistics rules have consequences in creating unnatural forms of communication, reducing humans to objects and animals, and resulting in the voices of revolt and defiance. Explicit and implicit thinking about language, verbal and nonverbal communication, about the words themselves, the essential flexibility of language, its inherent creativity, represents an important and highly functional parallel with other aspects of the narrative.

Key words: communication, language, state system, metalinguistics, Handmaid's tale, Margaret Atwood